

Erzincan'ın Şehirsal Toponimisi ve Şehir Kimliği Üzerindeki Etkisi

Erzincan's Urban Toponymy and Its Effect On City Identity

Fatih ORHAN

Doç. Dr., Erzincan Binali Yıldırım University, Department of Geography, Erzincan, Türkiye
Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Fen Edebiyat Fakültesi, Coğrafya Bölümü, Erzincan, Türkiye
Orcid: 0000-0001-9623-4597 / E-mail: forhan@erzincan.edu.tr

Halil İbrahim DÖNMEZ

Master's Student, Erzincan Binali Yıldırım University, Department of Geography, Erzincan, Türkiye
Erzincan Binali Yıldırım Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Coğrafya Ana Bilim Dalı, Erzincan, Türkiye
Orcid: 0009-0007-4954-3275 / E-mail: halil.donmez@ogr.ebyu.edu.tr

Article Information/Makale Bilgisi

Cite as/Atıf: Orhan, F. and Dönmez, H. İ. (2023). Erzincan's Urban Toponymy and Its Effect On City Identity. *Van Yüzüncü Yıl University the Journal of Social Sciences Institute*, Republic Special Issue, 230-246.

Orhan, F. ve Dönmez, H. İ. (2023). Erzincan'ın Şehirsal Toponimisi ve Şehir Kimliği Üzerindeki Etkisi. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, Cumhuriyet Özel Sayısı, 230-246.

Article Types / Makale Türü: Research Article/Araştırma Makalesi

Received/Geliş Tarihi: 15 September / Eylül 2023

Accepted/Kabul Tarihi: 17 October / Ekim 2023

Published/Yayın Tarihi: 29 October / Ekim 2023

Pub Date Season/Yayın Sezonu: October / Ekim

Issue/Sayı: Republic Special Issue/Cumhuriyet Özel Sayısı **Pages/Sayfa:** 230-246

Plagiarism/İntihal: This article has been reviewed by at least two referees and scanned via a plagiarism software./ Bu makale, en az iki hakem tarafından incelendi ve intihal içermediği teyit edildi.

Published by/Yayıncı: Van Yüzüncü Yıl University of Social Sciences Institute/Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü

Ethical Statement/Etik Beyan: It is declared that scientific and ethical principles have been followed while carrying out and writing this study and that all the sources used have been properly cited/ Bu çalışmanın hazırlanma sürecinde bilimsel ve etik ilkelere uyulduğu ve yararlanılan tüm çalışmaların kaynakçada belirtildiği beyan olunur (Fatih ORHAN and Halil İbrahim DÖNMEZ).

Telif Hakkı ve Lisans/Copyright & License: Yazarlar dergide yayımlanan çalışmalarının telif hakkına sahiptirler ve çalışmalarını CC BY-NC 4.0 lisansı altında yayımlanmaktadır./ Authors publishing with the journal retain the copyright to their work licensed under the CC BY-NC 4.0.

Öz

Adlandırma, insanoğlunun bir kişiyi, nesneyi ya da yeri bir başkasından ayırt etmek için kullandığı bir araçtır. Bununla birlikte özellikle yer adları, bunun çok daha ötesinde bir anlam ifade etmektedir. İnsanoğlu bir yeri adlandırırken, kullandığı ismin o mekânı, kültürü hatta kendisini yansıtmasını ister. Bu yönüyle yer adları, toplumun bir aynası olarak kabul görmektedir. Mahalle, cadde, sokak, meydan, bulvar gibi şehrsel mekânların adlandırılması da benzer özellikler taşımakla birlikte, bunlarda kullanılan isimlerin anma, hatırlama ve ulus kimlik oluşturma işlevleri de bulunmaktadır. Bir başka ifadeyle, bu adlara şehir kimliğinin oluşumu ve yansıtılması bakımından önemli görevler yüklenmiştir. Bu çalışma da Erzincan şehrinin toponimisini bu yönüyle incelemeyi amaçlamaktadır. Bu kapsamda Erzincan Belediyesi'nden temin edilen ve şehir alanı içerisinde kalan 57 mahalle, 147 cadde, 3 390 sokak, 5 meydan ve 6 bulvar adı ele alınmış ve bu adlar belli esaslara göre sınıflandırılmıştır. Buna göre, Erzincan'daki bahsi geçen şehrsel mekânlara önemli şahıs adlarının, cumhuriyetle ilgili adların ve şehit adlarının yaygın olarak verildiği görülmüştür. Bu yönüyle Erzincan şehrindeki adlandırmaların ulus kimlik oluşturma ve hatırlama paradigması ile örtüştüğü ve Erzincan şehrine bir kimlik kattığı tespit edilmiştir. Nitekim adlandırmalarda kullanılan Osmanlı padişahları, Cumhuriyet dönemi şahısları, dini önderler ve yakın zaman siyasi kişilikler dikkate alındığında, Erzincan şehrinde milliyetçi-muhafazakâr bir eğilimin varlığı görülebilmektedir.

Anahtar Kelimeler: Yer adları, şehrsel toponimi, kimlik, şehir kimliği, Erzincan

Abstract

Humanity uses naming to distinguish between individuals, things, and geographic locations. Place names, in particular, play a different importance in this context. Humanity desires the names they give places to reflect the place, its culture, and themselves. Place names are regarded in this context as reflecting society. Although the names given to urban places—such as neighborhoods, avenues, streets, squares, and boulevards—share many characteristics, they also serve other purposes, including commemoration, remembering, and forming a national identity. In other words, these names serve various functions, including creating and reflecting a city's identity. This study aims to investigate Erzincan City's urban toponymy from this angle. In this context, the names of 57 neighborhoods, 147 avenues, 3390 streets, five squares, and six boulevards taken from the Erzincan municipality have been evaluated and categorized using particular criteria. Urban areas listed in Erzincan appear to be frequently named after significant individuals, names associated with the republic, and martyr names, according to this evaluation and categorization. In this way, it can be seen that the namings in Erzincan City correspond to the paradigm of remembering and contributing to the city's identity. The presence of a nationalist-conservative trend in Erzincan city's identity can, therefore, be seen when the names of Ottoman sultans, individuals from the republican era, religious leaders, and recent political personalities used in naming are considered.

Keywords: Place names, urban toponymy, identity, city identity, Erzincan

Giriş

Ad, bir kişiyi ya da bir nesneyi tanımlamak, açıklamak ve betimlemek için kullanılır. Bu bakımdan ad ve adlandırma, insanoğlu kadar eskidir. Adlandırma ile hemcinslerini bir başkasından ayıran insanlar, aynı zamanda yaşadıkları yeri de işlevine göre isimlendirmiştir (Yavuz ve Şenel, 2013). Nitekim insanlık tarihi boyunca toplumlar çevrelerini tanımlamış ve adlandırmışlardır. Bu bağlamda insanlar mekâna adlar vererek mekâna anlam kazandırmış ve mekânın adlandırılmasıyla yer adları ortaya çıkmıştır.

Ad terimi, canlılar ve cansız varlıklar üzerinde düşüncelerin, duyguların, olayların ve olguların ifade edildiği bir dil ögesidir. Genel olarak adlar, onomastik (Yunanca; onomastikos, adlandırmayla ilgili veya adlandırmadan oluşan gibi anlamlara gelir) yani adbilimin konusudur (Aliağaoğlu ve Uzun, 2011, s. 124). Adbilim, bütün dillerde özel ad olarak görülen ögeler üzerinde durmakta ve bu özel adları köken bilgisi, tarihsel gelişim, dil ve kültür açısından incelemektedir. Adbilimin bir alt dalı olan toponimi (Yunanca; topos/yer ve onoma/isim kelimelerinin bileşimi ile oluşturulmuştur) ise yeryüzünde fiziki özelliklere veya beşerî yapılara verilen adları yani yer adlarını anlam, oluşum, köken ve dağılış yönünden inceler (Top Yılmaz, 2021, s. 1123).

Yer adları ya da toponimler, eskiden sadece coğrafi işaretleyiciler yani haritadaki adresler olarak dilbilimsel, tarihi ve coğrafi birer ansiklopedik bilgi kaynağı olarak kullanılmışlardır (Basik 2020, s. 1). Ancak günümüz bakış açısıyla yer adları, sadece bir isim olmaktan öte bir anlam kazanmış; tarih, arkeoloji, folklor, coğrafya, jeoloji, botanik, antropoloji ve sosyoloji gibi bilimlerden de incelenir olmuştur. Toponimi, temel konusu yer adları olduğundan dilbilimin; bu adların taşıdığı tarihi birikim nedeniyle tarihin; doğal ve beşerî ortamı yansıtmaya sebebiyle de coğrafyanın araştırma alanı içindedir (Top Yılmaz, 2021, s. 1123). Yer adları, özellikle son dönemlerde kültürel coğrafya ve siyasi coğrafya alanında çalışan araştırmacıların ilgisini çekmektedir (Günel vd., 2011, s. 465). Yer adlarının kültür ile bağlantısı kültürel coğrafya çalışmalarına konu oluyor iken, özellikle kentsel yer adlarının politik önemi de siyasi coğrafyacılar tarafından incelenmektedir.

Toponiminin de kendi içinde farklı alt dalları vardır. Bunlardan birisi, hodonimidir. Hodonimi, şehirselleşen toponimi olarak da tanımlanabilir ve cadde, sokak adlarının yanı sıra meydan, bulvar gibi kentsel alanların adlarını inceler (Aliağaoğlu ve Yiğit 2014, s. 313). Yerin adlandırılması eylemi, bir kişidense bir insan grubu tarafından yapıldığından çok boyutlu ve karmaşık faktörlere bağlı olarak gelişir. İnsanlar isim verirken kulağa nasıl geldiğine ya da ismin hâlihazırda neyi temsil ettiğine bakar, bu seçim keyfi değildir. Bu nedenle yer adları da özel isimlerdir ve yer adları kendisini kullanan insanların deneyimlerine ayna tutar (Radding ve Western, 2010, s. 394). Bir yere ad verilirken bir taraftan o yerin konumu, fiziki özellikleri belirleyici olabiliyor iken, diğer taraftan da tarih boyunca o bölgede hâkimiyet sağlamış medeniyetler, yaygın olan meslekler, önemli şahıslar gibi beşerî faktörlerin de etkili olduğu görülmektedir (Öz, 2007, s. 23). Sokak, cadde, bulvar ve meydan gibi şehirselleşen alanların adlandırılması, insanların gün içerisinde kullandığı yaygın kelimelerden coğrafi isimlere ve insan isimlerine kadar farklı kaynaklara dayanarak yapılmaktadır (Felecan ve Felecan, 2021, s. 273). Bu adlandırmalar kentin; tarihsel, sosyal, kültürel karakterini (Bucher vd. 2013, s. 24) ve coğrafyasını resmeder.

Toplumlar ile yaşadıkları mekânlar arasında karşılıklı bir etkileşim sürecinin olduğu ve her bir yer adının arka planında barındırdığı hikâye açısından folklorik bir anlam taşıdığı bilinmektedir (Çelik, 2021, s. 117). Ayrıca adlandırma, insanoğlunun çevreyle bütünleşmesine de hizmet ederek, çevreye kendine özgü bir karakter katmıştır. Bir başka ifadeyle adlandırma ile insanoğlu, varlıkları ve mekânları birbirlerinden ayırt etme kabiliyetine kavuşmuş, bu adlandırılan yerlerin ve varlıkların kişilikleri ise zamanla o adla bütünleşmiştir (Tuan, 1979, s. 409-411). Toplumların yaşadıkları coğrafyaya kendi dillerinde ad vermeleri, o bölgeye bir kimlik kazandırdığı gibi, kimlik kazanan mekânlar da vatanın bir parçası olmanın ilk ve en önemli aşamasını sağlamış olur (Akar, 2006, s. 51). Woodman (2014) da yer adlandırması ile insanların o yere kimlik yansıttığını, ancak aynı zamanda yer adlarının da insanların kimlikleri üzerinde etkili olabileceğini ifade etmiştir (s. 19). Bu bakımdan şehirselleşen yer adları bir taraftan şehrin kimliğini yansıtırken, diğer taraftan da o şehre bir kimlik katar. Mekân ve kimlik arasındaki söz konusu simbiyotik ilişki, günümüz dünyasında daha da belirginleşmektedir (Asımgil, 2018, s. 22).

Kırsal alanlar için de bir kimlikten bahsetmek mümkün olmakla birlikte, kent bölgelerinde kimlik oluşumu daha çok önemsenmektedir. Küreselleşen dünyada aynılaşan kentsel formlar, diğerlerinden farklılaşmak isteyen kentleri kimlik kazanımına itmektir. Bu bağlamda kentsel kimlik olarak ifade edilen ve kısaca bir kenti diğerinden ayıran akılda kalıcı özellikleri olarak ifade edilebilecek bir kavram karşımıza çıkmaktadır (Araz, 2015, s. 27). Bir kentin coğrafi özellikleri, kültürel düzeyi, mimarisi, yerel gelenekleri, yaşam biçimi gibi pek çok niteliğinin karışımı o kente bir kimlik kazandırır (Asımgil, 2018, s. 22). Aslında kentin sahip olduğu her şey, kent kimliği üzerinde doğrudan etkilidir. Bu bağlamda kentteki meydanlar, caddeler, sokaklar vb. de kent kimliğinin bileşenleri arasında yer almaktadır (Yayınoglu ve Susar, 2008, s. 19). Nitekim Asımgil (2018); cadde, bulvar ve sokakları kent kimliğinin en anlamlı parçaları olarak nitelemiş ve bunların aynı zamanda içinde geçmiş deneyimleri barındıran kentsel bellek mekânları olduğunu ifade etmiştir (s. 22) Söz konusu kentsel alanlarda yapılan adlandırmaların da kentsel kimliğin oluşmasında önemli etkileri olduğu kabul edilmektedir. Zira Azaryahu (2009) da, cadde ve sokak adlandırmasının yerel ve ulusal kimlik oluşturma ile siyasal iktidarların otoritesini perçinlediği bir ulus-devlet kurma işlevine vurgu yapmaktadır (s. 54).

Kimlik, toplumsal bellek ile de yakından bağlantılıdır. Çünkü toplumsal bellek, bir kimliği inşa etme veya oluşturmada temel öğelerden biridir (Erden, 2010, s. 41). Herhangi bir toplumun kullandığı adların güçlü anlamlar barındıran semboller olduğu ve bu yönüyle de toplumun zihinsel haritasını kullandığı adlardan kavrayabilmenin mümkün olduğu düşünülmektedir (Çelik, 2021, s. 117,119). Kentlerin de kendine has bir belleğinin bulunduğu ve yer adlandırmalarının kentsel belleğin oluşmasında önemli bir parametre olduğu söylenebilir. Bu bakımdan cadde, sokak ve meydanlara verilen adlar, kentlerde var olan veya oluşturulmak istenen kentsel belleğin ve kentsel kimliğin bir örüntüsüdür.

Şehirselleşen mekânlara verilen adlar, ekseriyetle politik gücün ve ideolojinin izlerini taşımaktadır (Asımgil, 2018, s. 33). Bir başka ifadeyle, iktidardaki sosyo-politik düzenin resmi temsillerini ortaya koyarlar (Azaryahu, 2009, s. 54). Yer adları içerisinde hodonimler ise, en yeni ve yöneticilerin politik eğilimleri nedeniyle değişime en açık olanlarıdır (Felecan 2018, s. 296). Bu bakımdan kentsel belleğin istenmeyen kısımlarının yok edilmesi ve yerine başka anıların getirilmesi işlemi, genellikle sokak isimlendirmeleri üzerinden yapılmaktadır. Ancak sokaklara yapılan müdahalelerin yalnızca toplum yapısını değil, kent kimliğini de etkileyeceği (Araz, 2015, s. 30, 34) unutulmamalıdır. Ülkemizde de mahalle, cadde, sokak, meydan ve benzerlerinin adlandırılması, 5393 sayılı Belediye Kanunu'na göre belediye meclislerinin kararı ve mülki idare amirinin onayıyla gerçekleşmektedir.

Toponimi kavramına ilk olarak 1876 yılında William Kirby Sullivan'ın bir yazısında rastlanılmaktadır (Oxford English Dictionary, 2023). Her ne kadar bir kavram olarak günümüze nispeten yakın bir tarihte kullanılmaya başlanmış olsa da esasen çeşitli toponimik meseleler antik Yunan döneminden beri bazı tarih, dil ve coğrafya araştırmacılarınca incelenmiştir (Albayrak Hacaloğlu, 2002, s. 28). Anladığımız şekliyle yer adları araştırmaları ise, yine toponimi kavramının kullanılmaya başlandığı 19.yy'da başlamış ve günümüze kadar toponimi konusunda disiplinler arası birçok araştırma yapılmıştır. Ancak bu araştırmaların karakterleri yıllar geçtikçe değişmektedir (Rose-Redwood vd. 2010). Bu değişim yapılan toponimi çalışmalarının kategorik değişimidir. Wright (1929) çalışmasında toponimi çalışmalarını kümülatif ve ekolojik olarak 2 farklı kategoriye ayırır. Wright kümülatif toponimi bir botanikçinin örnek toplamasına benzetir. Kümülatif toponimi çalışmalarında araştırmacı yer adlarının bir listesini yapar, adların kökeni ve anlamı üzerine çalışır. Ekolojik toponimi çalışmaları ise coğrafi isimlerin; çevreyle, geçmiş ve günümüzle, fiziksel ve insani olanla ilişkisini inceler (s. 140).

1980'lerin ortalarına ve 1990'lara gelindiğinde ise toponimi çalışmaları yine bir değişim geçirmiş, özellikle son yıllarda toponimi konusunda araştırmalar iki farklı yaklaşıma yönelmiştir. Bunlardan birisi Fransız yaklaşımıdır. Hatırlama paradigması olarak da adlandırılan bu yaklaşım cadde ve sokak adlarının neyi hatırlattıkları ve niçin hatırlattıklarının, kökenlerinin ve anlamlarının sınıflandırılması üzerine durmaktadır (Koolos, 2010, s. 10). Bir diğer yaklaşım ise Azaryahu tarafından temsil edilen, daha çok yer adlarının politik ve sosyal yönlerini kapsayan eleştirel yaklaşımdır. Bu eleştirel karakterle yapılan çalışmalarda "eleştirel toponimi" olarak adlandırılan yaklaşım benimsenmiştir (Rose-Redwood vd. 2010). Eleştirel yaklaşım, şehir alanları ile politik güç ve kimlikler arasındaki etkileşimi incelemektedir. Bu yaklaşıma göre adlandırma, ulusların bir kimlik oluşturma ve egemenlik meşrulaştırmasına yarayan bir araçtır. Bahsedilen bu yaklaşımla birlikte coğrafyacılar da toponimi çalışmalarında yer adlarının kökenlerinden çok sosyal yapıyla, kültürle ve özellikle politikayla ilişkilerini eleştirel bir bakış açısıyla konu edinmeye başlamıştır. Örneğin son yıllarda coğrafyacıların yaptığı bazı şehirselleşen toponimi çalışmaları, yer adlarının cinsiyetle (Gnatiuk & Glybovets, 2020), ekonomiyle (Light & Young, 2015) ve politikayla (Light vd. 2002) ilişkileri gibi konulara odaklanmıştır.

Şehirsel toponimi konusunda modern dönemde çalışma yapan en önemli coğrafyacılarından biri yukarıda bahsedilen ve bir kültürel coğrafyacı olan Azaryahu'dur. Azaryahu'nun Doğu Almanya ve Batı Almanya'nın birleşmesinin ardından Doğu Almanya'daki caddelerin yeniden adlandırılmasını (1986) incelediği çalışması, araştırmacının ilk toponimi çalışmalarındandır. Çalışmada Almanya'nın birleşmesi sonucunda Doğu Almanya'daki politik değişimin cadde isimlerindeki etkisi ortaya konulmuş, ancak bu etkinin Doğu Berlin'de görülmediği belirtilmiştir. Doğu Berlin'in bu değişimlerden etkilenmemesinin kente kendine özgü bir kimlik kattığı vurgulanmıştır. Azaryahu'nun bu çalışmasında da bahsettiği; bir sosyolog olan Ralf Dahrendorf, "Gesellschaft und Demokratie in Deutschland/Almanya'da Toplum ve Demokrasi " (1977) adlı çalışmasında Doğu ve Batı Almanya arasındaki cadde isimlerinin farklılığından bahsetmiş, bir nevi Azaryahu'nun konudaki şehirsel toponimi çalışmasına önyak olmuştur. Burada da aslında toponimi çalışmalarının disiplinler arası karakteri görülebilmektedir.

Şehirsel toponimi çalışması yapan günümüz coğrafyacılarından bir diğeri de Amerikalı coğrafyacı Derek H. Alderman'dır. Alderman çalışmalarında daha çok Amerika'nın tarihi adaletsizlikleri üzerinden sokak adlarını incelemiştir (1996, 2000, 2002, 2003) ve çalışmalarında sosyal adalet konuları üzerine odaklanmıştır. Amerikalı bir diğer toponimi araştırmacısı coğrafyacı Reuben Rose-Redwood da araştırmalarında şehirsel toponiminin daha çok politik yönlerini incelemiştir (2008, 2010, 2011).

Türkiye'deki toponimi çalışmalarının ise 20. yüzyılın ikinci çeyreğinde başladığı söylenebilir. Nitekim Şahin (2010) tarafından yapılan çalışmada, ülkemizdeki ilk toponimi araştırmasının 1928 yılında olduğu ve 2010 yılına kadar 284 çalışma (152'si kitap ve makale, 69'u sempozyum ve kongre bildirisi, 63'ü lisans, yüksek lisans ve doktora tezi) yapıldığı ifade edilmiştir. Ülkemizde toponiminin coğrafi bir bakış açısıyla incelenmesi ise 1980'li yıllarda başlamaktadır. Türkiye'de toponimi konusunda yapılan önemli çalışmalardan birisi Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın düzenlediği "Türk Yer Adları Sempozyumu" (1984)'dur. Sempozyuma birçok farklı disiplinden katılım olmuş, coğrafyacı olarak Alagöz (1984) Emiroğlu (1984) ve Karaboran (1984) katılmışlardır. Türkiye'nin önemli coğrafyacılarından Erinç de bahsedilen sempozyumu izleyen yıllarda toponiminin bir alt dalı olan egzonimler üzerine çalışmalar (1986, 1989) yapmıştır.

Ülkemizde son yıllarda yapılan toponimi çalışmaları, coğrafyanın dağılıp ilkesine bağlı olarak genellikle il veya ilçe bazında yapılmaktadır. Bunların önemli bir kısmında kırsal yerleşme ve mekânlar konu edilmişken, bir bölümü de kentsel alanlar ile ilgilidir. Yapılan şehirsel toponimi çalışmalarından bazıları Şanlıurfa (Günal vd., 2011), Balıkesir (Aliağaoğlu ve Yiğit, 2013), Aydın (Baysan ve Kara, 2014), Erzurum (Aliağaoğlu ve Uğur, 2018), İzmir (Asımgil, 2018), Bandırma (Yılmaz Çıldam, 2018), İstanbul (Kahraman, 2019), Kilis (Özüpekçe, 2021) ve Batman (Tuğluk ve Özfıdan, 2022) gibi yerleri kapsamaktadır. Bu çalışmaların bazıları coğrafyacı olmayan araştırmacılar tarafından yapılsa da büyük çoğunluğu coğrafyacı araştırmacıların çalışmalarıdır. Bunlardan biri olan Aliağaoğlu, Türkiye'de son yıllarda şehirsel toponimi alanında çalışma yapan başlıca coğrafyacılarından biridir. Nitekim Aliağaoğlu'nun Uzun'la yaptığı çalışma (2011), Türkiye'de şehirsel toponimi adına yapılmış öncü çalışmalardandır. Bu çalışmada Türkiye'nin şehirsel toponimisi için bir tipoloji geliştirme amacıyla 24 ilin caddeleri incelenmiş ve sonuçta bir tipoloji öne sürülmüştür (Tablo 1). Aliağaoğlu'nun daha önce sözü edilen Balıkesir ve Erzurum illeri bazında yaptığı şehirsel toponimi çalışmalarının yanı sıra, Çetinkaya ile 15 Temmuz darbe girişimi sonrası şehirsel toponimiyi incelediği (Aliağaoğlu ve Çetinkaya, 2021) belirli bir konu üzerine odaklanmış çalışması da mevcuttur.

Tablo 1.

Aliağaoğlu ve Uzun'un (2011) şehirsel toponimi için cadde-bulvar-yol tipolojisi

Kategori
1. Cumhuriyetle İlgili Caddeler
1.1. Cumhuriyet Caddeleri
1.2. Cumhuriyetin Önemli Şahısları
1.3. Zafer Caddeleri
1.4. Kurtuluş Günü Caddeleri
1.5. Kavramsal Cumhuriyet Caddeleri
2. Şehitler Caddeleri
3. Dostluk- Kardeşlik Caddeleri
4. Yer/Yön Belirten Caddeler
4.1. Nirengi Noktaları
4.2. Eski/Yeni Arazi Kullanımı
4.3. Fosil Caddeler
5. Sayısal Caddeler (Matematik Adlandırma)
6. Önemli Şahıslar
6.1. Yerel Şahıslar
6.2. Ulusal Şahıslar
7. Diğer

Bu çalışmanın konusu olan Erzincan şehri üzerine ise herhangi bir şehrsel toponimi çalışması bulunmamaktadır. Bununla birlikte Koday ve Akbaş (2016) ile Karadeniz (2018) tarafından yapılan ve Erzincan ilini kapsayan iki toponimi çalışması mevcuttur. Koday ve Akbaş (2016), kırsal yerleşmeleri konu edindikleri çalışmalarında, adını topoğrafya ve bakı koşullarından alan Erzincan ili köylerini incelemişlerdir. Karadeniz (2018) ise çalışmasında, Erzincan ilinin idari yerleşmelerini sınıflandırmış, il adının ve ilçe adlarının kökenleri üzerine durmuştur. Ayrıca bu çalışmada da Erzincan'ın kırsal toponimisi değerlendirilmiştir. Erzincan üzerine yapılmış her iki toponimi araştırmasında da şehrsel toponimi incelenmediğinden, çalışmamızda Erzincan ilinin şehrsel toponimisi ele alınmış, Erzincan şehrindeki yer adları değerlendirilmiştir. Çalışma için gereken veriler, Erzincan Belediyesi'nden ve Google Maps, Yandex Maps ve Openstreetmap gibi harita uygulamalarından temin edilmiştir. Bu çalışma, Erzincan şehrindeki yer adlarının kategorilere göre dağılımını ve şehir kimliğine etkisini incelemeyi amaçlamaktadır. Bu amaca yönelik olarak Erzincan şehrinin mahalle, cadde, sokak, bulvar ve meydan adları incelenmiştir. Çalışma yer adlarını, daha önce bahsedilen Fransız yaklaşımı/hatırlama yaklaşımı, Azaryahu tarafından temsil edilen ulusların kimlik oluşturma ve egemenliklerini sağlama paradigması ile şehir kimliği yönünden incelemektedir. Elde edilen yer adları verileri, Aliagaoglu ve Uzun'un (2011) geliştirmiş olduğu tipoloji temel alınarak türüne göre sınıflandırılmalarına tabii tutulmuştur. Ayrıca bu çalışmada mahalle ve sokak adları da incelendiğinden bunlar da bahsedilen tipolojiye uyarlanmıştır. Bununla birlikte konu Erzincan şehri özelinde ele alındığında birtakım farklılıklar ortaya çıkmış ve tipolojideki birkaç başlıkta değişiklik yapılmıştır. Neticede ortaya çıkan dağılım ışığında, analiz ve değerlendirmelerde bulunulmuştur.

1. Erzincan Şehrinin Tarihsel Gelişimi

Erzincan şehri, Doğu Anadolu Bölgesi'nin Yukarı Fırat Bölümü'nde yer almaktadır. Erzincan ve çevresi, konumu itibari ile doğu-batı ve kuzey-güney yönlü yolların kavşak noktasında bulunması ve ovanın sağladığı iklim avantajları gibi nedenlerden dolayı eskiden beri önemli bir yerleşim yeri olmuştur. Nitekim Erzincan'da ilk yerleşmelerin kökeni, Tunç Çağı'na dayanmaktadır. Öyle ki şehir merkezine yaklaşık 15 km uzaklıkta bulunan ve bir Urartu yerleşmesi olan Altıntepe höyüğündeki Urartu kalesi, bir Erken Tunç Çağı (M.Ö. 3000-2000) yerleşmesi üzerine kurulmuştur (Özgüç, 1961, s. 267). Sonraki süreçte Erzincan ovasının bulunduğu bölge, birçok devlet ve insan topluluğu arasında kalan bir mücadele alanı olmuş, bölgede birçok topluluk hüküm sürmüştür (Gül, 2013, s. 58-59). Erzincan tarih boyunca Urartular, Hayaşa-azziler, Persler, Bizanslılar ve Araplar gibi farklı millet ve devletlerin hâkimiyetinde bulunmuştur. 1516'da Osmanlıların hâkimiyetine giren bölge, 1916 Rus işgaline kadar Osmanlı hâkimiyetinde kalmıştır. 1916'da başlayan Rus işgali ise Bolşevik İhtilali'nin patlak verdiği 1917 yılına kadar sürmüş, 1917'de çekilen Ruslar bölgeyi Ermenilere bırakmıştır. Bölge daha sonra Kâzım Karabekir ve Halit Paşa komutasındaki Türk kuvvetleri tarafından 13 Şubat 1918'de Ermeni işgalinden kurtarılmıştır (Şahin, 1987). Cumhuriyetle birlikte il statüsü kazanan Erzincan, idari sınırlarındaki en son değişikliği 1938 yılında Eğin/Kemaliye ilçesinin Erzincan'a bağlanması ile yaşamıştır. Bununla birlikte Çayırılı, Üzümlü ve Otlukbeli'nin diğer ilçelerden ayrılarak ilçe statüsüne kavuşturulmasıyla Erzincan'a bağlı taşra ilçesi sayısı 8'e ulaşmıştır (Karadeniz ve Altınbilek, 2016, s. 95).

Erzincan şehrinin gelişim sürecine depremlerin etkisi oldukça fazla olmuştur. Şehrin bulunduğu Erzincan Ovası, tarih boyunca Kuzey Anadolu Fayı'nın en genç ve geniş ölçülü tektonik hareketlerine ve dolayısıyla en şiddetli depremlere maruz kalmıştır (Akkan, 1961, s. 133). Ovada meydana gelen bu depremler şehrin zaman zaman tamamen yıkılmasına sebep olmuştur. Tarihi kayıtlara bakıldığında, 10. yy.'dan beri Erzincan'da 36 kadar şiddetli depremin meydana geldiği ve şehrin 11 kez tamamen yıkıldığı anlaşılmaktadır (Yavuz, 2016, s. 523). En son 27 Aralık 1939'da yaşanan 7.9 büyüklüğündeki Erzincan depreminde de tamamen yıkılan Erzincan şehrinin yeri değiştirilmiş ve bulunduğu yerin 1,5-2 km kuzeyine taşınarak yeniden kurulmuştur. Yeni kurulan Erzincan şehri, ızgara planlı olarak tasarlanmıştır (Orhan, 2019, s. 339,347). Şehir, odak noktası bu bölge (Dörtöl meydanı ve çevresi) olmak kaydıyla büyük oranda ızgara planlı yapısını da koruyarak genişlemiş ve günümüzdeki haline ulaşmıştır.

2. Bulgular

Erzincan Belediyesi toplamda 73 mahalleden müteşekkil olsa da, bu çalışmaya kent özelliği taşıdığı düşünülen 57 mahalle dâhil edilmiştir. Bu mahallelerin belirlenmesinde, TÜİK (2022)'in mahalle bazında hazırlamış olduğu kır-kent sınıflaması esas alınmış olup, bu sınıflamada yoğun kent ve orta yoğun kent olarak belirlenen mahalleler çalışma alanı olarak seçilmiştir (Şekil 1 ve Tablo 2). Bu mahallelerin bazılarını, Erzincan Belediyesi'ne sonradan bağlanan eski belde yerleşmeleri oluşturmaktadır. 30 Nisan 2017 tarihli, 30053 sayılı Resmî Gazete'de yayınlanan 2017/156 sayılı kararla Merkez ilçeye bağlı Kavakyolu, Çukurkuyu, Yalnızbağ, Ulalar, Akyazı, Yoğurtlu, Demirkent, Yaylabaşı ve Geçit Belediyeleri ile Işıkpınar, Buğdaylı, Büyükçakırman köyleri tüzel kişilikleri kaldırılarak Erzincan Belediyesi sınırlarına dâhil edilmişlerdir. Sözü edilen belde yerleşmeleri, farklı adlar

verilerek birkaç mahalleye ayrılmıştır. Eldeki çalışmada, önceden var olan mahallelerin yanı sıra sonradan dâhil edilen ve şehir alanı içerisinde kalan 57 mahallenin adları incelenmiştir. Nitekim Erzincan Belediyesi bünyesindeki mahallelerinin bazıları şehir alanı dışında kalan yerleşmeleri ve köy alanlarını kapsadığından, bu mahalleler incelemeye dâhil edilmemiştir. Bunlar; Davarlı, Büyükçakırman, Dereyurt gibi köy yerleşmeleri ile şehrin dışında kurulmuş olan Yaylabaşı ve Akyazı yerleşmelerinin mahalleleridir. Bahsi geçen bu mahalleler, TÜİK'in sınıflamasında da kır yerleşmesi sınıfında yer almaktadır. Toponimik sınıflandırma için ise, Aliğaçoğlu ve Uzun (2011)'un cadde adları için geliştirdikleri tipoloji temel alınmış, mahalle adları bahsedilen tipolojiye uyarlanmıştır. Ancak daha önce de ifade edildiği üzere, bahsedilen tipolojiden bazı sınıflar çıkarılırken, bazı yeni sınıflar da eklenmiştir (Tablo 3).

Şekil 1.
Araştırma Sahasındaki Mahallelerin Dağılışı.

Tablo 2.
Erzincan Şehir Alanı İçerisinde Kalan Mahalleler

Akşemsettin	Esentepe	Mengüceli
Arslanlı	Fatih	Mimar Sinan
Atatürk	Gazi	Munzur
Aziz Baba	Gölcük	Mustafa Kemal Paşa
Bahçelievler	Gülabibey	Osman Gazi
Barbaros	Halitpaşa	Osmanlı
Barış	Hamidiye	Özgürlük
Başbağlar	Hancı	Paşa
Bayrak	Hoca Ahmet Yesevi	Sancak
Bozyazı	Hocabey	Sarıgöl
Buğdaylı	İnönü	Şehit Cengiz Topel
Bulutlu	İzzetpaşa	Şehit Serhat Yurtbaş
Cumhuriyet	Karaağaç	Taksim
Çarşı	Kavakyolu	Ulalar
Çukurkuyu	Kazım Karabekir	Üçkonak
Demetevler	Keklikkayası	Yavuz Selim
Demirkent	Kızılay	Yenidoğan
Ergenekon	Kurutilek	Yenimahalle
Ersevenler	Menderes	Yunus Emre

Tablo 3.
Erzincan'da Mahalle Adları Sınıfları ve Sayıları

Sınıflar	
1. Cumhuriyetle İlgili Mahalleler	
1.1. Cumhuriyet Mahalleleri	1
1.2. Cumhuriyetin Önemli Şahısları	7
1.3. Kavramsal Cumhuriyet Mahalleleri	3
2. Şehit Mahalleleri	2
3. Adını Coğrafi Çevre Özelliklerinden Alan Mahalleler	
3.1. Fiziki Coğrafya Özellikleri	11
3.2. Beşeri Coğrafya Özellikleri	4
3.3. Eski/Yeni Arazi Kullanımı	3
3.4. Deprem Etkisi	2
4. Önemli Şahıslar	
4.1. Yerel Şahıslar	1
4.2. Ulusal Şahıslar	13
5. Eski Türk Devletleri	2
6. Diğer	10

Ulusal bir kimlik oluşumu için yer adlarının kullanılması, Türkiye'de Cumhuriyet'in kuruluşu ile ilgili adlarda ortaya çıkmaktadır. Yeni kurulan cumhuriyetin egemenliğini meşrulaştırmak ve bir ulus kimliği oluşturmak için yer adları önemli bir araçtır. Bu amaca yönelik olarak da yer adlarında cumhuriyetle ilgili adlandırmalar kullanılmıştır. Erzincan'da da benzer bir durum söz konusudur. Bu adlandırmalarda özellikle 1939 Depremi sonrası şehrin yeniden kurulmuş olmasının ve bu kuruluşun cumhuriyetin ilk dönemlerine denk gelmesinin etkili olduğu söylenebilir. Erzincan şehrinde cumhuriyet ile ilgili mahalle adları yaklaşık %20'lik bir orana sahip olup, toplam 11 mahalleye cumhuriyetle ilgili yer adları verilmiştir (Tablo 4). Bunlardan birinin adı doğrudan Cumhuriyet Mahallesi iken, çoğunluğu Kurtuluş Savaşı döneminden önemli kişiler (Halitpaşa, İnönü ve Kazım Karabekir Mahalleleri) ve cumhuriyetin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk'ün isminin verildiği (Atatürk, Gazi, Mustafa Kemal Paşa ve Paşa Mahalleleri) mahalle adlarıdır. Burada Halitpaşa ve Kazım Karabekir Mahalleleri, Erzincan için anlamlı adlandırmalardır. Nitekim Erzincan, Kazım Karabekir ve Halit Paşa komutanlığındaki Türk kuvvetleri tarafından 13 Şubat 1918'de Ermeni işgalinden kurtarılmıştır (Özkan, 2015). Cumhuriyetle ilgili bir diğer mahalle adları sınıfı ise cumhuriyetle kazanılan değerleri gösteren kavramsal cumhuriyet mahalleleridir. Bu sınıfta 2 mahalle (Özgürlük ve Barış Mahalleleri) cumhuriyetin kazandığı kavramlarla adlandırılmışlardır.

Tablo 4.
Erzincan Şehrinde Cumhuriyet ve Şehit Mahalleleri

	Sayı	Mahalleler
1. Cumhuriyetle ilgili mahalleler	11	
1.1. Cumhuriyet mahalleleri	1	Cumhuriyet
1.2. Cumhuriyetin önemli şahısları	7	Atatürk, Gazi, Halitpaşa, İnönü, Kazım Karabekir, Mustafa Kemal Paşa, Paşa
1.3. Kavramsal cumhuriyet mahalleleri	3	Özgürlük, Barış, Bayrak
2. Şehit mahalleleri	3	Şehit Serhat Yurtbaş, Şehit Cengiz Topel, Başbağlar

Güvenlik, şehirler için önemli bir kavramdır. Şehirlerin yer seçimini de etkileyen güvenlik olgusu, günümüzde yer adları üzerinde de etkili olmaktadır. Özellikle 1984'te başlayan bölücü terör örgütü (PKK) eylemleri ve bu terör örgütüyle yaşanan çatışmalar sonucunda şehit olanların adları, anılarının yaşatılması için yer adlarına verilmektedir (Aliğaoğlu ve Uzun, 2011, s. 128). Erzincan'da şehitlere adanan yer adları daha çok sokak ve cadde adları olarak karşımıza çıksa da iki şehidimizin adı, mahalle ismi olarak verilmiştir (Şehit Serhat Yurtbaş ve Şehit Cengiz Topel Mahallesi). Söz konusu mahalleler, şehit mahalleleri sınıfında ele alınmıştır (Tablo 4). Başbağlar, toponimik açıdan fiziki coğrafya unsurlarıyla bağlantılı olsa da, mahalle adı olarak kullanılmasında 1993 yılında yaşanan Başbağlar Katliamı'nın etkisi olmuştur. Zira Kemaliye ilçesinin Başbağlar köyünde PKK terör örgütü tarafından katledilen 33 sivil şehidin anısına böyle bir adlandırma yapılmıştır. Bu yönüyle şehit mahalleleri kapsamında da değerlendirilebilir.

Yer adlarının bir kısmı ise bir anısal ya da ideolojik anlamı bulunmayan, ancak çevresindeki fiziki ya da beşerî coğrafya özelliklerinden adını alan yer adlarıdır. Söz konusu özelliklerden adını alan mahalleler de çalışmamızda adlarını coğrafi çevre özelliklerinden alan mahalleler olarak sınıflandırılmışlardır (Tablo 5). Erzincan şehrindeki 18 mahalle bu kategori içerisinde ele

alınmış olup, sınıflamada en fazla yer adının bulunduğu grup olmuştur. Kendi içerisindeki en büyük pay ise, çevredeki çeşitli fiziki coğrafya özelliklerinden adını alan mahallelere aittir. Örneğin bu sınıfta bulunan Esentepe Mahallesi ya da Munzur Mahallesi gibi mahallelerin adları doğal bir dağ ya da tepenin adından gelmektedir. Bu gruba dâhil edilen Bozyazı Mahallesi adındaki yazı “düz ova” anlamına gelmektedir (Eröz, 1970, s. 116) ve dolayısıyla mahalle adı Bozova olarak düşünüldüğünde bulunduğu arazinin morfolojisini temsil ettiği söylenebilir. Bir diğer alt sınıf olan beşerî coğrafya özelliklerinden adını alan mahalle sayısı ise daha azdır (sadece 3 tane).

Tablo 5.

Erzincan Şehrinde Adını Coğrafi Çevre Özelliklerinden Alan Mahalleler

	Sayı	Mahalleler
3. Adını coğrafi çevre özelliklerinden alan mahalleler	19	
3.1. Fiziki coğrafya özellikleri	11	Başbağlar, Çukurkuyu, Esentepe, Gölcük, Karaağaç, Keklikkayası, Munzur, Sarıgöl, Bozyazı, Kavakolu, Kurutilek
3.2. Beşerî coğrafya özellikleri	3	Bahçelievler, Demetevler, Üçkonak
3.4. Eski/Yeni arazi kullanımı	3	Çarşı, Hancı, Buğdaylı
3.5. Deprem etkisi	2	İnönü, Kızılay

Adını coğrafi çevre özelliklerinden alan mahallelerin bir diğer alt sınıfı ise eski/yeni arazi kullanımı ile ilgili yer adlarını kapsar. Bunlar Erzincan için Çarşı, Hancı ve Buğdaylı mahalleleridir. Çarşı Mahallesi bir alışveriş yerini tarif etmekte olup, 1939 Depremi'nden sonra şehrin ilk kurulduğu ve ticarethanelerin yoğunlaştığı alana bu isim verilmiştir. Bununla birlikte bu bölgenin Muvakkat/Geçici Şehir olarak kurulması ve meskenlerin oldukça kötü şartlarda inşa edilmiş olması (Orhan, 2019, s. 345) nedeniyle, zamanla hem çarşı kısmı daha kuzeyde oluşan yeni şehir alanına kaymış, hem de bu alanda kentsel dönüşüm uygulanarak TOKİ konutları yapılmıştır. Ancak mahallenin adı değiştirilmemiştir. Hancı Mahallesi'nin adının orijini ise, 1939 Depremi öncesine dayanmaktadır. Nitekim Osmanlı'nın 1835 yılı sayım defterlerinde bu mahallenin adı geçmektedir (Gül ve Başbüyük, 2011, s. 82). O dönem için önemli bir hizmet alanı ve meslek grubunu oluşturan han ve hancılık, muhtemelen bu mahalleye de adını vermiştir. Deprem sonrasında yeni şehir alanında böyle bir yapı olmamakla birlikte, bu ismin yaşatılması adına böyle bir isimlendirme yapıldığı düşünülmektedir. Benzer bir anlayış ile eski şehir alanındaki kimi mahalle isimlerinin yeni şehir alanında da kullanıldığı görülmektedir. Nitekim Hocabeğ(y), Karaağaç, Gülabi, Hamidiye, İzzetpaşa, Arslan Bey (Arslanlı), Boz Beyi (Bozyazı) ve Çukur (Çukurkuyu) deprem öncesi eski şehir alanında mahallelere verilen isimlerdendir. Bu mahallelerden Hocabey ve Çukur mahallelerinin adları, 1516 yılı kayıtlarında da mevcuttur. Bu bakımdan bu isimler, günümüzde de kullanımı devam eden Erzincan'ın en eski mahalle adlarıdır. Diğer mahallelerin adlarına ise 1795 (Arslanlı Mahallesi-Arslan Bey şeklinde), 1835 (Gülabilbey-Gülabi şeklinde ve Karaağaç Mahalleleri), 1882 (Hamidiye Mahallesi) ve 1905 (İzzetpaşa Mahallesi) yılına ait belgelerde rastlanılmaktadır (Gül, 2013, s. 65-69).

Erzincan şehrinin kuruluşu ve şekillenmesinde olduğu gibi, mahallelerinin adlandırılmasında da 1939 yılında yaşanan büyük depremin etkisi olmuştur. Nitekim İnönü ve Kızılay adlandırmaları, doğrudan bu depremle ilgilidir. İsmet İnönü, cumhuriyetin önemli şahısları arasında yer almakla birlikte, Erzincan için depremle bağlantılı bir geçmişi de vardır. O dönemde Cumhurbaşkanı olan İnönü'nün adının depremden sonra kurulan yeni şehrin merkezindeki mahalleye verilmesinde, İnönü'nün depremden 4 gün sonra, yani 31 Aralık'ta Erzincan'a gelmesinin ve deprem bölgesinde incelemelerde bulunmasının etkisi olmuştur. Merkezi konumdaki bir diğer mahalleye de Kızılay adı verilmiştir. Yine depremden sonra dönemin Kızılay Cemiyeti bölgeye para, çadır, battaniye ve giyecek yardımı yapmıştır. Ayrıca farklı illerden toplanan yardımlar da Kızılay çatısı altında gerçekleşmiştir (Haçın, 2014, s. 40). Yine deprem sonrasında birçok mahallede ilk kalıcı konutların yapılmasında da Kızılay'ın rolü olmuştur. Kızılay'ın adının verildiği bu mahallede ise pavyon evler ya da Kızılay pavyonları olarak nitelenen planlı konutlar inşa ettirilmiştir (Orhan, 2019, s. 348). Neticede Kızılay, deprem sonrasında yaptığı yardımlarla Erzincanlıların zihninde derin izler bırakmış olup, bir mahalleye de ad olmuştur.

Mahalle adlarında bir diğer önemli kategori ise önemli şahıs isimleridir (Tablo 6). Bu sınıftaki adlandırmalar önceden bahsedilen hatırlama paradigması için önemli bir işleve sahiptir. Bu kişiler, tarihte önemli hizmetleri bulunan, ün yapmış ulusal kişiler ya da isminin verildiği şehirde yaşamış ve o şehre katkısı bulunmuş yerel kişiler olabilmektedir. Erzincan özelinde de bu önemli şahıs isimleri 14 mahallenin adına verilmiştir ve bu sayı 2. büyük sınıfı oluşturmaktadır. Bu 14 mahallenin 13'ü ulusal kişilerin isimlerini almışken, 1'i yerel bir kişinin ismini almıştır. Yerel kişilerin ismini alan mahalle Azizbaba Mahallesi'dir ve Erzincan'da yaşamış, bazı olayları önceden bildiği söylenen Azizbaba'ya ithafen verilmiştir. Ulusal kişilerden ise Osmanlı padişahları ve dini önderler mahallelere en çok ismi verilen kişilerdir. Erzincan mahallelerinde bir diğer sınıfı ise eski Türk devletlerinin adlarının verildiği mahalleler oluşturmaktadır (Tablo 6). Toplamda 2 mahallenin adını kapsayan bu

sınıfta Mengüceli ve Osmanlı Mahalleleri bulunmaktadır. Bahsedilen bu sınıflar dışında kalan mahalle adları "Diğer Mahalleler" olarak sınıflandırılmışlardır. Bu sınıf ise toplam 10 mahalle adını kapsamaktadır.

Tablo 6.
Adını Önemli Şahıslar ve Eski Türk Devletleri'nden Alan Mahalleler

	Sayı	Mahalleler
4. Önemli şahıslar	14	
4.1. Yerel şahıslar	1	Azizbaba
4.2. Ulusal şahıslar	13	Akşemsettin, Barbaros, Gülabibey, Fatih, Hamidiye, Hoca Ahmet Yesevi, Hocabey, İzzetpaşa, Menderes, Mimar Sinan, Osman Gazi, Yavuz Selim, Yunus Emre
5. Eski Türk Devletleri	2	Mengüceli, Osmanlı
6. Diğer	10	Arsıanlı, Bulutlu, Demirkent, Ergenekon, Ersevenler, Taksim, Ulalar, Yenidoğan, Yenimahalle, Sancak

Erzincan şehrinin tarihte birçok kez yer değiştirmiş olması ve şehrin yatay büyümesine bağlı olarak yeni yaşam alanlarının ortaya çıkması, eski-yeni gibi zamansal nitelermelerin mahalle adlarında yaygın bir şekilde kullanılmasını da beraberinde getirmiştir. Nitekim 1500'lü yılların başındaki Osmanlı kayıtlarında Eskişehir adında bir mahalleden bahsedilmektedir (Gül ve Başıbüyük, 2011, s. 80). Muhtemelen 1939 depremine kadar varlığını devam ettiren bu isimlendirme, deprem sonrasında yerini yeni olarak nitelenen mahallelere bırakmıştır. Günümüzde Erzincan'da Yenimahalle ve Yenidoğan adında iki mahalle bulunmaktadır (Tablo 6).

Tablo 7.
Erzincan Şehrinde Cadde Adlarının Sınıflandırılması

Sınıflar	Sayı
1. Cumhuriyetle İlgili Caddeler	16
1.1. Cumhuriyet Caddeleri	1
1.2. Cumhuriyetin Önemli Şahısları	9
1.3. Kurtuluş Günü Caddeleri	1
1.4. Kavramsal Cumhuriyet Caddeleri	5
2. Şehitler Caddeleri	7
3. Dostluk- Kardeşlik Caddeleri	1
4. Adını Coğrafi Çevre Özelliklerinden Alan Caddeler	11
4.1. Fiziki Coğrafya Özellikleri	1
4.2. Beşerî Coğrafya Özellikleri	4
4.3. Eski/Yeni Arazi Kullanımı	1
4.4. Ulaşım Caddeleri	5
5. Sayısal Caddeler (Matematik Adlandırma)	42
6. Önemli Şahıslar	60
6.1. Yerel Şahıslar	18
6.2. Ulusal Şahıslar	42
7. Eski Türk Devletleri	2
8. Diğer	8

Erzincan şehrinin 57 mahallesinde toplamda 147 cadde bulunmaktadır. Cadde adlarının sınıflandırılmasında da Aliğaoglu ve Uzun'un geliştirmiş olduğu tipolojiye büyük oranda uyulmuştur (Tablo 7). Sınıflandırılan cadde adlarında ilk grup olan cumhuriyet caddeleri kategorisinde 16 cadde adı yer almıştır. Cumhuriyet ile bağlantılı isimlendirmeler, ülkemizin birçok şehrinde olduğu gibi Erzincan şehrinde de yaygın bir şekilde kullanılmıştır. Nitekim doğrudan cumhuriyet adıyla adlandırılan Cumhuriyet Caddesi bu sınıftadır. Diğer adlandırma alt sınıfını cumhuriyetin önemli şahısları oluşturmaktadır. Bu sınıfta 9 caddenin adı bulunmaktadır ve Mareşal Fevzi Çakmak caddelere en çok ismi verilen cumhuriyet dönemi şahıslarından olmuştur (Tablo 8).

Tablo 8.
Erzincan Şehrinin Cumhuriyet Caddeleri

	Sayı	Caddeler
Cumhuriyet caddeleri	1	Cumhuriyet
Cumhuriyetin önemli şahısları	9	Atatürk, Cemal Gürsel, Fevzi Çakmak, Fevzipaşa, Halitpaşa, İnönü, Mareşal Fevzi Çakmak, Mehmet Akif Ersoy, Zübeyde Hanım
Kurtuluş günü caddeleri	1	13 Şubat
Kavramsal cumhuriyet caddeleri	5	Demokrasi, İstiklal, Milli Egemenlik, Özgürlük, Hürriyet

Erzincan'ın cadde adlarında zafer caddeleri sınıfına dâhil edilebilecek bir cadde adı bulunmadığından bahsi geçen tipolojide yer alan bu grup, tasnif dışı bırakılmıştır. Bir sonraki sınıf olan kurtuluş günü caddeleri ise Erzincan'da görülmektedir. Bu sınıf, Türkiye'nin birçok şehrinin kurtuluş günlerinin caddelere verildiği adlandırmaları kapsamaktadır. Erzincan'da da bu bakımdan 13 Şubat Caddesi, kurtuluş günü caddeleri sınıfındadır. Cumhuriyetle ilgili adlandırmalarda bir diğer alt sınıfı kavramsal cumhuriyet caddeleri oluşturmaktadır. Bu sınıfta Milli Egemenlik, Demokrasi, İstiklal, Hürriyet ve Özgürlük Caddeleri bulunmaktadır.

Cadde adlarında bir diğer kategori, şehit caddeleridir. Erzincan'da cadde adlarının 8'i şehit caddeleri sınıfında değerlendirilebilir. Bu caddelerin bazıları tek bir şehide adanmışken, Şehitler Caddesi gibi birçok şehidin birlikte anıldığı bir cadde de mevcuttur. Bir diğer grup olan dostluk kardeşlik sınıfında ise sadece 1 cadde bulunmaktadır ve bu cadde Hakkı Turaylıç Caddesi'dir (Tablo 9). Dostluk-kardeşlik caddeleri, Türkiye dışındaki eski Osmanlı toprağı olan ülkelerin adları ve o ülkelerin önemli kişileri gibi adlandırmaları kapsamaktadır (Aliağaoğlu ve Uğur, 2018, s. 12). Bu caddeye adı verilen Hakkı Turaylıç ise 1993'te Bosna'ya giden Türk heyetini karşılayan, daha sonra aynı yıl devam eden Bosna Savaşı sırasında öldürülen Bosna-Hersek başkan yardımcısıdır.

Tablo 9.
Erzincan Şehrinin Şehit ve Dostluk-Kardeşlik Caddeleri

	Sayı	Caddeler
Şehit caddeleri	7	Osman Pelen, Şehit Kur. Bnb. Yaşar Erol Akansel, Tekin Civaş, Şehit Polis Kenan Ardıç, Şehit Kurmay Albay Faruk Sungur, Şehit Muhtar, Şehit Yüzbaşı Fatih Devravut
Dostluk-Kardeşlik caddeleri	1	Hakkı Turaylıç

Adını coğrafi çevre özelliklerinden alan caddeler sınıfında ise toplam 11 cadde adı bulunmaktadır. Bunların 4'ü beşerî coğrafya özellikleri, 1'er tanesi fiziki coğrafya özellikleri ve arazi kullanımı ile bağlantılı iken, 5 tanesi de ulaşım caddeleri kategorisinde ele alınmıştır (Tablo 10). Şehrin büyümesiyle şehrin ana çekirdeğine çeşitli yönlerden ulaşan yolların zamanla şehre dâhil olmaları sonucu caddeler oluşmaktadır. Aliağaoğlu ve Uzun, tipolojilerinde bu tür caddeler için Jones (1965)'ten hareketle fosil caddeler adını kullanmıştır. Ancak Erzincan'da bu caddelerin belirtilen yerleşmelere hâlihazırda da ulaşım yolu olarak kullanılıyor olması nedeniyle, çalışmamızda bunlara ulaşım caddeleri adını vermenin daha doğru olacağı kanaatine varılmıştır. Erzincan'da bu tür caddelerin bazıları sadece o yolun bağlantı kurduğu yerleşim yerinin adını (Erzurum gibi) almışken, bazıları da 'yolu' takısı eklenerek kullanılmıştır. Örneğin Çağlayan Yolu ve Kemah Yolu Caddeleri, esasen bu yerleşmelere giden yolların isimleriyken, şehrin büyümesiyle cadde kategorisinde eski adlarını sürdürmüşlerdir.

Tablo 10.
Erzincan Şehrinde Adını Coğrafi Çevre Özelliklerinden Alan Caddeler

	Sayı	Caddeler
Fiziki coğrafya özellikleri	1	Gültepe
Beşerî coğrafya özellikleri	4	Afetevler, Kışla yolu, Kümbet, Sağlık evi
Eski/Yeni arazi kullanımı	1	Kervancı
Ulaşım caddeleri	5	Çağlayan yolu, Erzurum, Kemah yolu, Yeni açılan çevre yolu, Yeni çevre yolu

Cadde adlarının bazılarında sayısal isimlendirme yapılmıştır. Bu bakımdan Erzincan caddelerinin 42'si sayısal cadde sınıfında değerlendirilebilir. Bu sayısal caddelerin büyük bir kısmı esasen mevcut olan bir cadde adına sayı eklenerek adlandırılmış caddelerdir. Örneğin Erzurum Caddesi adını temel alarak Erzurum 1 Caddesi gibi adlandırmalar bu sınıfa dâhil edilmiştir.

Bir diğer ve en çok cadde adını kapsayan kategori, önemli şahıs adlarının verildiği caddelerdir (Tablo 11). Caddelere verilen kişi adlarının çağrıştırdığı hikâyeler, bireylerin toplum olmasına katkı sağlayarak kent kültürünün oluşumuna olanak tanır (Çelik, 2021, s. 127). Nitekim kişi adlarının yer adı olarak kullanılması durumu, hemen hemen her toplumda görülen evrensel bir eğilimdir (Sakaoğlu, 1984, s. 259). Erzincan şehrinde de toplamda 60 cadde adını kapsayan bu sınıf, yine yerel ve ulusal şahıslar olarak iki alt kategoride değerlendirilmiştir. Yerel şahıs adlarını alan caddeler 18, ulusal şahıs adlarını alan caddeler ise 42 tanedir. Yerel şahıs adlarıyla adlandırılan caddelere bakıldığında; genel olarak Erzincan valileri, belediye başkanları, sanatçıları gibi şahıslar yoğunluktadır. Ulusal şahıslardan adını alan caddelerde ise yine Osmanlı padişahları, dini kanaat önderleri, cumhuriyet dönemi yöneticileri gibi şahısların isimleri ön plana çıkmaktadır.

Tablo 11.
Erzincan Şehrinde Yerel ve Ulusal Şahıs Adlarıyla Adlandırılan Caddeler

	Sayı	Caddeler
Yerel şahıslar	18	Aydın Cengiz, Burhan Mumcu, Silbıslı Salih, Turan Dursun, Hüseyin Aktaş, Terzi Baba, Ali Kemali, Metin Tombul, Adnan Ercan, Hacı Ali Akın, Uğurhan Tunçata, Ahmet Kara, Ömer Parmaksızoğlu, Demirci Zahid Usta, Hacı Emi Ahmet Ekinci, Muhtar Osman, Mustafa Uçar, Nusret Çetinkaya
Ulusal şahıslar	42	Aliekber Çiçek, Aşık Veysel, Pir Sultan Abdal, İmam Rıza/AS, Celal Abbas, Hacı Bektaş Veli, Yunus Emre, Yavuz Selim, Adnan Menderes, Binali Yıldırım, Bediüzzaman, Gazi Tümgeneral Davut Ala, Muhsin Yazıcıoğlu, Zeki Paşa, Mimar Sinan, Recep Tayyip Erdoğan, Fatih, Dede Korkut, Ömer Halis Demir, Fatih Sultan Mehmet, Uğur Mumcu, Cengiz Topel, Ulubatlı Hasan, Pir Sultan, Necip Fazıl, İzzet Paşa, Battal Gazi, Sultan Melik, Mevlâna, Menderes, Nermi Tombul, Ahmet Yesevi, Hoca Ahmet Yesevi, Turan Engin, Saliha Hatun, Nazım Hikmet, Turgut Özal, Aziz Nesin, Bülent Ecevit, Mahsunî Şerif, Vali Recep Yazıcıoğlu, Yıldırım Akbulut

Bir diğer kategori, mahalle adlarında da görülen eski Türk devletlerinin adlarıyla adlandırılan caddeler sınıfıdır (Tablo 12). Bu sınıfta yine mahallelerde olduğu gibi Mengüceli ve Osmanlı adları görülmektedir. Cadde adlarının son kategorisini “diğer” grubundaki cadde adları oluşturmaktadır. Bu grupta Karanlık ve Güney Caddeleri gibi adlandırması bir sınıfa dâhil olmayan cadde adları mevcuttur. Ancak bu sınıfta bulunan Ordu Caddesi Erzincan için önemli bir caddedir. Dörtüyl mevkiine açılan ve Erzincan'ın 4 ana caddesinden biri olan Ordu caddesinin adlandırması ise Erzincan'da bulunan 3. Ordu ile bağlantılıdır.

Tablo 12.
Eski Türk Devletleri Caddeleri ve Diğer Caddeler

	Sayı	Caddeler
Eski Türk Devletleri	2	Mengüceli, Osmanlı
Diğer caddeler	8	Ordu, Güney, Kırklar, Bozatl, Ehlibeyt, Karanlık, Emek, Ergenekon

Bir şehir düşünüldüğünde ilk akla gelen özelliklerinden biri de cadde ve sokaklarıdır. Sokak isimlerinin hayatımıza girmesi, Cumhuriyet'in ilk yıllarına rastlamaktadır. 1927 yılında ilk genel nüfus sayımını kolaylaştırmak için sokaklara isim verme işlemi başlatılmıştır (Erim, 2013, s. 32-33). Erzincan şehrinin sokakları toponimik açıdan incelendiğinde ise, adlandırmanın büyük bir çoğunluğunun (yaklaşık %95'i) sayısal olduğu görülmektedir (Tablo 13). Geriye kalan adlandırmaların çoğunda da hayvan, çiçek ve insan isimlerinden esinlenilmiştir. Bu tür adlandırmalar, sınıflamada “diğer” grubunda değerlendirilmiştir. Bunlara ek olarak, az da olsa, adını önemli şahıslardan ve şehitlerden alan cadde adları da bulunmaktadır. Erzincan'da 20 sokağa ulusal düzeyde tanınan kişilerin adları verilmiştir. Cumhuriyet dönemi önemli kişileri de ulusal şahıs adı taşıyan sokaklar sınıfında değerlendirilmiştir. Şehirdeki 11 sokağa ise daha çok Erzincan'a hizmetleri bulunmuş kişilerin adları verilmiş olup, bunlar da yerel şahıslar olarak nitelendirilmiştir. Araştırma sahasında şehit adlarının en yaygın kullanıldığı kentsel mekânı sokaklar oluşturmaktadır. Nitekim Erzincan'da 17 sokağa çeşitli dönemlerde şehit düşmüş şehitlerimizin adı verilmiştir (Tablo 13).

Tablo 13.
Erzincan Şehrinde Sokak Adlarının Sınıflandırması

	Sayı	Sokaklar
1. Şehit sokakları	17	Şehit Piyade Er Adem Akpınar, Şehit Astsubay Uğur Fethi Özdemir, Şehit Köy Korucusu Ali Ayaydın, Şehit Albay Süleyman Kıyak, Şehit Gökhan Yılmaz, Şehit Polis Salih Zengin, Şehit Polis Orhan Dilekçi, Şehit Köy Korucusu İbrahim Altınbilek, Şehit Köy Korucusu Alettin Sevim, Şehit Piyade Üsteğmen Osman Karadoğan, Şehit Er Ferhat Erseçen, Şehit Uzman Çavuş Murat Tevlim, Şehit P. Komd. Er Bünyamin Demirez, Şehit Astsubay Tamer Meriç, Şehit Uzman Çavuş Fırat Kılıç, 15 Temmuz Şehitler, Şehit Polis Rahmi Sarıgül
2. Önemli şahıslar	31	
2.1. Yerel şahıslar	11	Rafet Akpınar, Ali Rıza Akkuş, Rıfki Yılmaz, Fikri Arabacı, Rıfki Kaymaz, Hacı Salih Yıldıztaş, Refik Aras, Hasan Gürbey Durağı, Arif Sağır, Fuat Sağır, Kadir Yurtyapan
2.2. Ulusal şahıslar	20	Hekimoğlu İsmail, Necip Fazıl Kısakürek, Alparslan Türkeş, Ali Coşkun, Mevlâna, Orhan Gazi, Turgut Reis, Melikşah, Fırat Yılmaz Çakıroğlu, Mehmet Buyruk, Gazi 1881, Ali Feti Esener, Eşref Bitlis, Mehmet Akif, Necip Fazıl, Barbaros, Necmettin Erbakan, Piri Reis, Şerife Boz, Yıldırım Beyazıt
3. Sayısal sokaklar	3228	
4. Diğer	114	

Bulvar ve meydan adlarına bakıldığında ise adlandırmanın çoğunun şahıs isimleriyle yapıldığı görülmektedir (Tablo 14). Özellikle bulvar adlandırmalarında son yıllarda aktif olarak siyaset yapan isimler görülmektedir. Meydan isimlerinde ise cumhuriyetle ilgili adlandırmaların tercih edildiği gözlemlenmiştir. Bunun dışında Hafız Şerif ve Nizamettin Bayram gibi müzik sanatçıları da meydan adlandırmasında kullanılmıştır. Görüldüğü üzere mahalle, sokak ve cadde adlarında olduğu gibi burada da önemli şahıs adları, tüm adlar içinde en büyük paya sahip olanıdır. Bununla birlikte gerek 1939 depremi öncesinde ve gerekse sonrasında Erzincan şehrinin en önemli meydanını, Buğday Meydanı oluşturmaktadır. Merkezi konumuyla şehrin en önemli ticaret alanı (zaten adını da dönemin en önemli ticaret ürünlerinden biri olan buğdaydan almıştır) olma özelliğini uzun süre korumuştur.

Tablo 14.
Erzincan Şehrindeki Bulvar ve Meydan Adları

	Sayı	Meydan ve Bulvar Adları
Bulvar	6	Binali Yıldırım, Recep Tayyip Erdoğan, Yunus Emre, Talip Kaban, İzzetpaşa, Mengüceli
Meydan	5	Atatürk, Ahmet Kara, Hafız Şerif, Nizamettin Bayram, Cumhuriyet, Buğday

Sonuç

Erzincan şehrinin mahalle, sokak, cadde, bulvar ve meydan adları incelendiğinde, cumhuriyetle ilgili adlandırmaların ve şahıs adlarının önemli bir yer tuttuğu görülmektedir. Mahallelere verilen cumhuriyet ile ilgili ad ve kavramlar, Azaryahu'nun temsil ettiği ve yer adlarının bir ulusal kimlik oluşumu için kullanıldığı paradigmaya uygun adlandırmalar olarak değerlendirilebilir. Nitekim mahallelerde cumhuriyet ile ilgili adlandırmalar, tüm mahalle adlarının %18,51'ini kapsamaktadır. Bu adlandırmaların çoğu da yine cumhuriyet dönemi önemli şahıslarının isimleridir. Özellikle cumhuriyetin kurucusu Mustafa Kemal Atatürk'ün adı, 4 farklı mahalleye verilmiştir. Cumhuriyet dönemi adlandırmalarının bu kadar yaygın kullanılmasında, şehrin deprem nedeniyle erken cumhuriyet döneminde yeniden kurulmasının etkisi olmuş olmalıdır. Mahalle adlandırmalarında tercih edilen bir diğer sınıf, önemli şahıs adlarıdır. Nitekim bu sınıftaki 14 mahalle adı tüm mahalle adlarının %25,92'sini kapsar. Bu sınıfta yerel şahıslar 1 mahalle adında görülmekteyken, ulusal şahıslar 13 mahalleye adını vermiştir. Ulusal şahıs adlarına bakıldığında ise eski Türk devletleri yöneticileri ve dini önderler öne çıkmaktadır. Bu sınıftaki adlandırmalar, hatırlama yaklaşımının temsil ettiği türdendir. Çünkü bahsedilen şahıs adları, insanlara belirli bir dönemi hatırlatma işlevi görmektedir. Bahsi geçen ilk iki örnekten farklı olarak, adını coğrafi çevre özelliklerinden alan mahalle

adlarının hatırlama ya da kimlik oluşturma işlevi göstermediği anlaşılmaktadır. Nitekim buldukları yerin coğrafi özellikleri ile bir başka ifadeyle fiziki ya da beşerî yapılarıyla bağlantılı olan bu adlandırmalar, genellikle o mekânı betimlemek amacıyla kullanılmışlardır.

Erzincan şehrindeki cadde adlandırmalarında, önemli şahıs isimleri büyük pay sahibidir. Nitekim şehirdeki tüm caddelerin 1/3'ünden daha fazlasına önemli şahıs adları verilmiştir. Özellikle adlandırmada kullanılan ulusal şahıslar, Erzincan ile siyasi ve kültürel olarak bir parçası konumunda olduğu Türkiye Cumhuriyeti arasındaki bağı ortaya koyması açısından önemlidir. Yine burada hatırlama yaklaşımı doğrultusunda hareket edildiği anlaşılmaktadır. Ancak diğer taraftan özellikle yöneticiler ve dini önderlerin isimleri bir ulusal kimlik oluşumu yönünden de değerlendirilebilir. Söz konusu önemli şahısların farklı statü ve meslek gruplarından olduğu görülmüştür. Nitekim bunlar arasında Osmanlı padişahları, cumhuriyet dönemi yöneticileri, sanatçılar, mimarlar, bilim adamları, edebiyatçılar ve 15 Temmuz kahramanları gibi şahsiyetler yer almaktadır. Diğer cadde adlandırma kategorilerinde; adını coğrafi çevre özelliklerinden alan caddeler, cumhuriyet caddeleri ve şehit caddeleri dikkat çekmektedir. Adını coğrafi çevre özelliklerinden alan caddeler daha çok beşerî coğrafya özellikleri ve ulaşım caddeleri olarak görülmektedir. Cumhuriyetle ilgili caddelerde ise yine cumhuriyetin önemli şahsiyetleri dikkate alınmıştır. Burada da bir ulus kimliği oluşturma amacı görülebilir. Caddelerin önemli bir bölümü de sayısal olarak adlandırılmıştır.

Erzincan'daki sokak adları toponimik açıdan incelendiğinde ise, adlandırmaların genellikle sayısal olduğu görülmüştür. Bunda 1939 depreminin belirleyici olduğu düşünülmektedir. Nitekim söz konusu deprem nedeniyle şehrin yeni yerine taşınarak ızgara planlı bir şekilde topyekün yeniden kurulması, bir anda birçok sokak adı verilmesini zorunlu hale getirmiştir. Muhtemel ki, depremin yaralarının sarıldığı bir dönemde, bu soruna en pratik çözüm sayısal adlandırmanın yapılması olmuştur. Benzer bir durumu dünya genelinde de görmek mümkündür. Örneğin sokak ve caddelerin sayısal adlandırılması, kuruluşu oldukça eskilere dayanan tarihi Avrupa şehirlerinde daha az görülürken, görece daha genç olan Amerika kıtası şehirlerinde oldukça yaygındır. Özellikle ABD ile ilişkilendirilen bu adlandırma şekli, yeni kurulan ve ızgara planlı şehirlerle özdeşleşmektedir (Vuolteenaho, 2012, s. 659). Bununla birlikte ülkemizde 2006 yılında çıkarılan 26245 sayılı Adres ve Numaralamaya İlişkin Yönetmelik'in 14. maddesinde sokak adlarının numara ile de verilebileceği hükmü, bu kullanımı yaygınlaştırmış olabilir. Sayısal adlandırma dışında kalan sokaklara ekseriyetle hayvan, bitki, insan isimleri verilmiştir. Bu tür adlandırma rastgele bir adlandırma olmalıdır. Nitekim bu isimler, verdikleri sokaklarla ilişkilendirilemez durumdadır (Örneğin; Güvercin, Kanarya, Yaprak, Kayın, Ladin, Kartal, Kelebek, Nazlı, Nergis, Onur, Çağla gibi sokak adları). Sokak isimlerindeki bir diğer kategoriyi, şehit isimleri ve önemli şahıs isimleri oluşturmaktadır. Bu iki sınıftaki sokak adları da esasen hatırlama paradigmasına uygun olarak adlandırılmış sokaklar olarak değerlendirilebilir. Nitekim şehitlere adanan sokak adları şehitleri anma ve yaşatma, önemli şahıs isimlerinin verildiği sokaklar da o şahısları anma ve hatırlama amacı gütmektedir.

Bulvar ve meydan adlarına bakıldığında yine şahıs isimleri ön plandadır. Bulvar adlarında Recep Tayyip Erdoğan, Binali Yıldırım ve Talip Kaban gibi son yılların aktif siyasetçileri çoğunluktadır. Yine burada da Yunus Emre ve İzzetpaşa gibi tarihi kişiliklerin adları da adlandırmada kullanılmıştır. Meydan adlarında ise cumhuriyetle ilgili Atatürk ve Cumhuriyet meydanları bulunmaktadır. Meydan adlarında Ahmet Kara gibi son yılların siyasetçileri ile Hafız Şerif ve Nizamettin Bayram gibi sanatçıların adları da kullanılmıştır.

Çalışmada açıklanan kentsel yer adları, Erzincan şehir kimliği açısından da önemli ipuçları vermektedir. Özellikle yer adlarına verilen şahıs isimlerinin temsil ettikleri kimlikler, şehrin kimliğini de yansıtmaktadır. Bu bakımdan adlandırmalarda kullanılan Osmanlı padişahları, cumhuriyet dönemi şahısları, dini önderler ve yakın zaman siyasi kişilikler dikkate alındığında, Erzincan şehrinde milliyetçi-muhafazakâr bir eğilimin varlığı görülebilmektedir. Bu eğilimde şehrin kültürünün ve şehir halkının sahip olduğu dünya görüşünün etkisi şüphesizdir. Bununla birlikte yer adlarındaki bu eğilim üzerinde uzun süre yerel yönetimlerde bulunan milliyetçi-muhafazakâr partilerin de etkili olduğu söylenebilir.

Sonuç olarak Erzincan yer adlarında şahıs isimlerinin oranı oldukça yüksektir. Bu bakımdan hatırlama paradigmasına uygun bir adlandırma görülebilmektedir. Özellikle padişahlar, yöneticiler, sanatçılar ve şehitler adlandırmalarda yaygın olarak kullanılmıştır. Bunun dışında yeni kurulan cumhuriyetle ilgili adlandırmalar da önemlidir. Bu adlandırmalarla da bir ulus kimliği oluşturmak ve cumhuriyeti meşrulaştırmak amacı görülebilir. Bu bakımdan Erzincan yer adlarının hem hatırlama hem de ulus kimlik oluşturma amacına hizmet ettiği söylenebilir.

Kaynakça

- Akar, A. (2006). Renge bağlı yer adlandırmalarında Muğla örneği. *Erciyes Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 20, 51-63.
- Akkan, E. (1961). Erzincan Ovasında son tektonik hareketler ve bunların morfolojideki tesiri. *Türk Coğrafya Dergisi*, 21, 123-139.
- Alagöz, C. A. (1984, Eylül 11-13). Türkiye'de yer adları üzerine bazı düşünceler. *Türk Yer Adları Sempozyumu*, Ankara, Türkiye.
- Albayrak Hacaloğlu, R. (2002). Borçalı toponimleri. *Erdem*, 14(40), 27-68.
- Alderman, D. H. (1996). Creating a new geography of memory in the south: (Re)Naming of streets in honor of Martin Luther King, Jr. *Southeastern Geographer*, 36(1), 51-69.
- Alderman, D. H. (2000). A street fit for a king: Naming places and commemoration in the American south. *The Professional Geographer*, 52, 672-684. <https://doi.org/10.1111/0033-0124.00256>
- Alderman, D. H. (2002). Street names as memorial arenas: The reputational politics of commemorating Martin Luther King Jr. in a Georgia county. *Historical Geography*, 30, 99-120.
- Alderman, D. H. (2003). Street names and the scaling of memory: The politics of commemorating Martin Luther King, Jr. within the African American community. *Area*, 35(2), 163-173. <https://doi.org/10.1111/1475-4762.00250>
- Aliağaoğlu, A. ve Çetinkaya, S. (2021). 15 Temmuz kalkışma deneyiminden sonra Türkiye'de şehrsel toponimi. *Süleyman Demirel Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 53, 180-192. <https://doi.org/10.35237/sufesosbil.921510>
- Aliağaoğlu, A. ve Uğur, A. (2018). Şehrsel toponimi: Erzurum'da cadde adları. *Balıkesir Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 21(40), 1-26. <https://doi.org/10.31795/baunsobed.489078>
- Aliağaoğlu, A. ve Uzun, A. (2011). Şehrsel toponimi (hodonimi): Türkiye için bir tipoloji denemesi. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 9(2), 123-134. https://doi.org/10.1501/Cogbil_0000000121
- Aliağaoğlu, A. ve Yiğit, Y. (2013). Balıkesir'de şehrsel toponimi: Cadde adları. *Doğu Coğrafya Dergisi*, 18(30), 311-330. <https://doi.org/10.17295/ataunidcd.31330>
- Araz, S. (2015). *Cadde ve sokak adlandırmalarının (kentsel toponimi) kentsel kimlik ve toplumsal bellek üzerindeki etkilerinin değerlendirilmesi; Ayvalık ve Cunda örneği* (Tez No. 419062) [Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Teknik Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Asımgil, B. (2018). İzmir'de kentsel kimlik bileşenlerinden cadde ve sokakların toponimisi ve milliyetçi, etnik izlerin sosyal yapı oluşumuna katkıları. *Trakya University Journal of Engineering Sciences*, 19(1), 21-36.
- Azaryahu, M. (1986). Street names and political identity: The case of East Berlin. *Journal of Contemporary History*, 21(4), 581-604. <https://doi.org/10.1177/002200948602100405>
- Azaryahu, M. (2009). Naming the past: the significance of commemorative street names. Critical toponymies, the contested politics of place naming (p. 53-70) içinde. *Ashgate Publishing Company*. <https://doi.org/10.4324/9781315258843>
- Basik, S. (2020). Urban place names: Introduction. *Urban Science*, 4(4), 80. <https://doi.org/10.3390/urbansci4040080>
- Baysan, S. ve Kara, A. (2014). Aydın'da mahalle, bulvar, cadde ve sokak adları: Şehrsel toponimik özellikleri. *Coğrafi Bilimler Dergisi*, 12(1), 23-48. https://doi.org/10.1501/Cogbil_0000000151
- Bucher, S., Matlovič, R., Lukáčová, A., Harizal, B., Matlovičová, K., Kolesárová, J., Čermáková, L., & Michalko, M. (2013). The perception of identity through urban toponyms in the regional cities of Slovakia. *Anthropological Notebooks*, 19(3), 23-40.
- Çelik, A. (2021). Kent belleğinin yansıma alanı olarak cadde adları: Sivas örneği. *Sivas Cumhuriyet Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sosyal Bilimler Dergisi*, XLV(2), 117-132.
- Emiroğlu, M. (1984, Eylül 11-13). Bolu yöresi yer adları. *Türk Yer Adları Sempozyumu*, Ankara, Türkiye.
- Erden, Ö. (2010). Toplumsal hafıza(lar), hesaplaşma siyaseti üzerinden kamusal müzakere alanı olarak tahayyül edilebilir mi? *Muhafazakâr Düşünce Dergisi*, 24, 41-62.
- Erim, E. (2013). Sokaktaki tarih; sanatın izi Beşiktaş sokaklarında. *Beşiktaş Belediyesi (B+) Dergisi*, 13/23, s.32-37.

- Erinç, S. (1986). Ekzonimler konusunda bir araştırma: Ege adalarının Türkçe adları. *İstanbul Üniversitesi Deniz Bilimleri ve Coğrafya Enstitüsü Bülteni*, 2(3), 21-25.
- Erinç, S. (1989). Güneydoğu Avrupa'da Türkçe ekzonimler. *İstanbul Üniversitesi Deniz Bilimleri ve Coğrafya Enstitüsü Bülteni*, 6, 9-13.
- Eröz, M. (1970). Türk onomastiği bakımından Adapazarı yeradları. *Istanbul Journal of Sociological Studies*, 11, 107-120.
- Felecan, O. & Felecan, N. (2021). Feminine names in current Romanian hodonymy. *Onomastica*, 65(1), 271-287. <https://doi.org/10.17651/ONOMAST.65.1.16>
- Felecan, O. (2018). Transylvania-A toponymic perspective. *Onomastica Uralica*, 12, 289-299.
- Gnatiuk, O. & Glybovets, V. (2020). Herstory'in history: A place of women in Ukrainian urban toponymy. *Folia Geographica*, 62(2), 48-70.
- Gül, A. (2013). Erzincan kazasının yerleşme özellikleri (XVI-XX yüzyıllar arası). *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 6(1), 57-94.
- Gül, A. ve Başibüyük, A. (2011). *Bir tarihi coğrafya incelemesi: (Osmanlı'dan cumhuriyete Erzincan kazası)*. Salkımsöğüt Yayınevi.
- Günel, V., Şahinalp, M. S. ve Güzel, A., (2011). Coğrafi ortamın şehirselleşme mekân adlarına etkisi: Şanlıurfa şehri örneği. *Gaziantep Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 10(1), 463-508.
- Haçın, İ. (2014). 1939 Erzincan büyük depremi. *Atatürk Araştırma Merkezi Dergisi*, 30(88), 37-70.
- Kahraman, M. (2019). İstanbul'un değişen sokak isimleri. *Journal of International Social Research*, 12(65), 255-263.
- Karaboran, H. H. (1984, Eylül 11-13). Türkiye'de mevki adları üzerine bir araştırma. *Türk Yer Adları Sempozyumu*, Ankara, Türkiye.
- Karadeniz, V. (2018). Erzincan ilindeki idari yerleşmelerin toponimik açıdan sınıflandırılması. *Erzincan Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 11(2), 181-197.
- Karadeniz, V. ve Altınbilek, M. S. (2016, Eylül 28-Ekim 1). Erzincan ilinin idari coğrafya analizi ve idari sınırlardan kaynaklanan sorunlar. *Uluslararası Erzincan Sempozyumu*, Erzincan, Türkiye.
- Koday, S. ve Akbaş, F. (2016, Ağustos 22-23). Erzincan ili köy yerleşmelerinde topoğrafya ve baki koşullarının toponimik açıdan incelenmesi. 14. *Uluslararası Türk Dünyası Sosyal Bilimler Kongresi*, Üsküp, Kuzey Makedonya.
- Koolos, R. (2010). The story of street names in the Netherlands: A comparative analysis of themes used in street naming in Noord-Brabant and Holland, 1859-1939. [Master's Thesis, Rotterdam Erasmus University].
- Light, D. & Young, C. (2015). Toponymy as commodity: Exploring the economic dimensions of urban place names. *International Journal of Urban and Regional Research*, 39(3), 435-450. <https://doi.org/10.1111/1468-2427.12153>
- Light, D., Nicolae, I., & Suditu, B. (2002). Toponymy and the communist city: Street names in Bucharest, 1948-1965. *GeoJournal*, 56(2), 135-144. <https://doi.org/10.1023/A:1022469601470>
- Orhan, F. (2019). Depremlerin şehir ve mesken mimarisine olan etkilerine coğrafi bir bakış: 1939 Erzincan depremi örneği. *Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 23(1), 339-364.
- Oxford English Dictionary (2023). Toponymy. Oxford University Press. <https://doi.org/10.1093/OED/1564604751>
- Öz, S. (2007). *Evliya Çelebi Seyahatnamesi'ne göre Anadolu'da yer adları* (Tez No. 214310) [Yüksek Lisans Tezi, Kırıkkale Üniversitesi]. Yükseköğretim Kurulu Ulusal Tez Merkezi.
- Özgüç, T. (1961). Altıntepe Kazıları. *Belleten*, 25(98), 253-268.
- Özkan, İ. (2015). *Deli Halit Paşa*. T.C. Kültür Bakanlığı Yayını.
- Özüpekçe, S. (2021). Bir şehirselleşme toponimi araştırması: Kilis'te cadde ve sokak isimlerinin sınıflandırılması. *Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, (40), 1-23.
- Radding, L. & Western, J. (2010). What's in a name? Linguistics, geography, and toponyms. *Geographical Review*, 100(3), 394-412. <https://doi.org/10.1111/j.1931-0846.2010.00043.x>

- Rose-Redwood, R. & Alderman, D.H. (2011). Critical Interventions in political toponymy. *An International Journal for Critical Geographies*, 10, 1-6.
- Rose-Redwood, R. (2008). From number to name: symbolic capital, places of memory and the politics of street renaming in New York City. *Social & Cultural Geography*, 9, 431-452. <https://doi.org/10.1080/14649360802032702>
- Rose-Redwood, R., Alderman, D. & Azaryahu, M. (2010). Geographies of toponymic inscription: new directions in critical place-name studies. *Progress in Human Geography*, 34(4), 453-470. <https://doi.org/10.1177/0309132509351042>
- Sakaoğlu, S. (1984, Eylül 11-13). İnsan adlarından kaynaklanan yer adlarımız. *Türk Yer Adları Sempozyumu*, Ankara, Türkiye.
- Şahin, G. (2010). Türkiye’de yapılmış toponimi çalışmaları. *Adıyaman Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 3(4), 134-156.
- Şahin, T. E. (1987). *Anadolu'nun tarihi akışı içerisinde siyasi, ekonomik, sosyal ve kültürel açıdan Erzincan tarihi (Cilt II)*. Erzincan Hayra Hizmet ve Dayanışma Vakfı.
- Top Yılmaz, S. (2021). Türkiye’de toponimi çalışmalarında semantik tasnif sorunu üzerine bir değerlendirme. *DTCF Dergisi*, 61(2), 1123-1161. <https://doi.org/10.33171/dtcjournal.2021.61.2.22>
- Tuan, Y. F. (1979). Space and place: Humanistic perspective. *Philosophy in Geography* (p.387-427) içinde. Springer.
- Tuğluk, M. E. ve Özfidan, T. (2022). Batman ili mahalle, bulvar, cadde ve sokak adları üzerine bir değerlendirme. *Folklor Akademi Dergisi*, 5(2), 496-529. <https://doi.org/10.55666/folklor.1142308>
- TÜİK, (2022). Favori raporlar. <https://biruni.tuik.gov.tr/medas/?kn=95&locale=tr>
- Vuolteenaho, J. (2012). Numbering the streetscape: mapping the spatial history of numerical street names in Europe. *Urban History*, 39(4), 659-679. <https://doi.org/10.1017/S0963926812000442>
- Woodman, P. (2014). The interconnections between toponymy and identity. *Review of Historical Geography and Toponomastics*, 9(17-18), 7-20.
- Wright, J. K. (1929). The study of place names recent work and some possibilities. *Geographical Review*, 19(1), 140-144. <https://doi.org/10.2307/208082>
- Yavuz, E. (2016, Eylül 28-Ekim 1). 1939 Erzincan depremi ve depremin etkileri. *Uluslararası Erzincan Sempozyumu*, Erzincan, Türkiye.
- Yavuz, S. ve Şenel, M. (2013). Yer adları (toponim) terimleri sözlüğü. *Journal of Turkish Studies*, 8(8), 2239-2254. <https://doi.org/10.7827/TurkishStudies.5504>
- Yayınoğlu, P E. ve Susar, F. (2008). *Kent, görsel kimlik ve iletişim*. Umuttepe Yayınları.
- Yılmaz Çıldam, S. (2018). Şehirsel toponimi: Cadde adları, Bandırma örneği. *Atatürk Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, (61), 1-25.

Araştırma ve Yayın Etiği Beyanı

Araştırmacı verilerin toplanmasında, analizinde ve raporlaştırılmasında her türlü etik ilke ve kurala özen gösterdiğini beyan eder.

Yazarların Makaleye Katkı Oranları

* Bu makale iki yazarlı olarak hazırlanmıştır.

* Yazarlar eşit oranda katkı sağlamıştır.

Çıkar Beyanı

* Makalenin yazarları arasında herhangi bir çıkar çatışması bulunmamaktadır.